

Bullshit Jobs

de (on)zin van poeha in moderne banen

Ben jij een Imago Poetser, Luis in de Pels, Pleister Plakker, Afvinker of de Monitor Maestro? Vanaf jongs af aan worden we gestimuleerd om te streven naar succes, te meten in geld en status. Waarschijnlijk hebben de meeste lezers zich ondertussen gecommitteerd aan een glanzende carrière of zijn ze gestart in een baan die daar de juiste opstap voor biedt.

Vraag jij je wel eens af wat je aan het doen bent met jouw baan en wat jouw functie toevoegt? Wees gerust. In een wereld van verwachtingen passeren deze vragen bij menig een de revue. Maar er zijn banen waarvan de beoefenaars zich bevinden in de zogenaamde 'bullshit jobs'.

Een bullshit job is een baan waarvan eigenlijk iedereen weet dat het een onzinbaan is. Een toneelstuk voor en door volwassenen, waarin jijzelf, je leidinggevende en collega's jouw baan tot zinvol werk acteren. Een typerend voorbeeld uit een van mijn vorige banen zal me altijd bijblijven. In een Teams meeting met een klant duikt er vanuit de hoek een ongedefinieerde bos krullen op in beeld. De klant wordt door zijn zoontje aan de maw getrokken:

- Bos krullen: "Papa, mag ik bij jou op schoot zitten?"
- Vader: "Eigenlijk niet want papa is met hele belangrijke dingen bezig voor werk"
- Bos krullen: "Maar papa wat doe jij dan de hele dag?"
- Vader: "Nou...papa maakt de hele dag alleen maar PowerPoints"

In de meeting was het even stil, waarna er hard gelachen werd. Het is mooi hoe een kind met de meest simpele vragen een herkenbaar, doch pijnlijk besef naar boven haalt: bullshit banen zijn een feit.

In 2018 bracht antropoloog David Graeber zijn boek *Bullshit Jobs: A Theory* uit. Een belangrijk thema hierin betrof het zinloze bureaucratische¹ werk dat volgens hem uit de wereld geholpen moest worden door een radicale arbeidstijdverkorting en een basisinkomen. De profetie werd gedaan dat met de komst van technologie onze werkweek minstens gehalveerd zou worden. In tegenstelling tot deze

voorspelling zijn werkuren toegenomen en zien we een groeiend aantal banen in registratiefuncties, rapporteurs of toezichthouden. Banen die niet veel waarde lijken toe te voegen aan de maatschappij. Een bullshit job is een modern fenomeen waarbij werken een doel op zich is geworden. Het gedachtegoed heeft veel internationale aandacht gekregen. Tegelijkertijd was er kritiek op het boek door versnipperd brongebruik en bewijsvoering. Laten we een kijkje nemen naar de verschillende bullshit jobs.

Imago Poetsers

Imago Poetsers bestaan alleen of hoofdzakelijk om iemand anders er belangrijk uit te laten zien of voelen. Er wordt verwacht dat bepaalde functies in een bedrijf of organisatie aanwezig zijn, dus worden er mensen voor aangenomen. Soms wordt een Imago Poetser van groot belang omdat hij of zij van bovenaf steeds meer taken krijgt. Neem in het kleinbedrijf de management-assistent, aangenomen omdat een bedrijf of organisatie geacht wordt iets een ondersteunende functionaris in dienst te hebben. Een prestigieuze functie gecreëerd om het imago van een directeur op te poetsen.

Luizen in de Pels

Luizen in de Pels zitten in een wat agressieve rol, zij hebben hun functie enkel omdat andere bedrijven ook mensen in deze functies hebben zitten. De wereld zou zelfs beter af zijn zonder deze banen. Luizen in de Pels vinden hun werk zelf vaak ook niets omdat ze door

hebben dat ze actief schade aanrichten. Denk aan bedrijfsjuristen die bestaan om afnemers juridisch te slim af te zijn. De claimcultuur is hiervan een uitvloeisel. Gevolg: juristen die elkaar te slim af proberen te zijn met een overbelaste rechtspraak als bijkomend effect.

Pleister Plakkers

Pleister Plakkers zijn werknemers die bestaan om gaten te dichten of om verbroken verbindingen te lijmen. In plaats van het probleem aan te pakken worden functies gecreëerd om het probleem “tijdelijk” te verhelpen. Denk hierbij aan kwaliteitsmedewerkers. Als zij niet de bevoegdheid hebben om problemen op te lossen ontstaat de Pleister Plakker. Het resultaat is dat steeds meer kwaliteitsmedewerkers worden aangenomen en hele afdelingen ontstaan: het is makkelijker achteraf iets te fixen dan het probleem grondig op te lossen.

Afvinkers

Afvinkers zijn werknemers die tot doel hebben om een organisatie het imago te geven dat ze iets doen, terwijl ze aan het onderliggende probleem eigenlijk niets doen. Neem een compliance officer bij een corporate. Aangenomen om de wetten en regels van het bedrijf na te laten leven. In plaats van daadwerkelijk de kwaliteit te verbeteren gaat alle tijd op aan intern mensen achter de broek aan zitten om formulieren in te vullen, af te tekenen en

dossiers te vullen zodat de accountant geen bevin-
dingen noteert.

Monitor Maestro's

Monitor Maestro's zijn interessant. Ze vertellen mensen wat ze al weten en vertellen de specialisten wat ze moeten doen. Ze zijn er om te zorgen dat medewerkers hun effectiviteit halen en de Monitor Maestro doet daar hogerop verslag van. Vaak creëren Monitor Maestro's nog meer bullshit jobs. Een voorbeeld zijn de programmamanagementmedewerkers (PMO-officers). Ze vertellen specialisten wat ze zouden/hadden moeten doen, laten hen uitvoering verslag doen, maar fungeren zonder bevoegdheid als doorgeefluik aan het hogere management.

Bovenstaande omschrijvingen zullen erg herkenbaar zijn en soms tot frustratie hebben geleid. Waarom bestaan deze banen in vredesnaam, hoe zijn ze de wereld in gekomen en wat gaan we eraan doen? Het antwoord hierop is niet eenduidig. Wel kunnen we het toneelstuk rondom de bullshit jobs van haar podium ontdoen. En wel door naar de natuur te kijken. Wat zou de natuur doen met bullshit jobs? Dat is een zeer eenduidig antwoord: in de natuur zouden bullshit jobs niet bestaan. Alle systemen, processen, dieren en abiotische elementen in de natuur schuiven in elkaar als een gigantische puzzel bestaande uit symbiotische relaties. Elk van deze puzzelstukjes, hoe groot of klein ook, heeft een functie. Niks in de natuur is overbodig, en wordt iets wel overbodig, dan verdwijnt het uit het ecosysteem. Inspiratievol?

In een artikel uit 2018 stelt Fabian Dekker de Nederlander veilig: in Nederland heeft bijna niemand een bullshit job. Althans, dat vinden we zelf. Slechts 5% van alle werkenden in Nederland geeft aan dat hij of zij 'altijd' of 'meestal' twijfelt aan het belang van zijn of haar werk. Maar is dat daadwerkelijk zo? Of ligt er een cultureel stigma op toegeven dat je werk af en toe niks toevoegt? Onze moderne banen gebaseerd op de diensteneconomie bevatten veel poeha waarmee we elkaar vooral lekker bezighouden. Bullshit jobs zijn een mooi westers fenomeen.

Natuurlijk moeten we af van de échte bullshit jobs die voortkomen uit bureaucratie en blijven bestaan onder zogenaamde efficiency. Maar volgens mij zou het erg helpen als we van tijd tot tijd kunnen inzien dat onze baan wel eens een bullshit job is. Zo gaan we de strijd niet aan welk type werk nutteloos is maar kijken we naar de beleving en betekenis die mensen zelf aan hun werk geven. Leg de focus op waarom en waarvoor je werkt, in plaats van werk te beschouwen als een gegeven; iets dat je gewoon doet. Met zijn boek roept David Graeber op om de waarde van ons werk in perspectief te plaatsen. Een vruchtbare start om een hele hoop bullshit uit ons werk te elimineren en focus te leggen op de waarde die werk toevoegt aan de wereld en de intrinsieke motivatie van werknemers.